

Stellingen bij seminar vrijheid en pedagogiek – Jan Marten Praamsma

ICS-Winteracademie, maart 2005

(1) Is er eigenlijk wel een probleem? Zijn jongeren wel zo veel meer vrij dan vroeger? Staan jongeren niet veel meer onder druk van modes en commercie? Moeten we jongeren dan nog meer regels (normen en waarden) opleggen? Is het niet eerder zaak jongeren te 'bevrijden'?

(2) Je wordt als pedagoog geconfronteerd met een jongere die zich te buiten is gegaan aan wat we tegenwoordig "zinloos geweld" noemen: om niets een ander in elkaar slaan. Het gedrag komt – ook voor de ouders van de jongere – als een donderslag bij heldere hemel: de jongere komt uit een keurig middenstandsmilieu, doet het goed op school en niets wees er op dat hij zo door het lint zou gaan. Wat kun je doen als pedagoog?

(3) "Men zegt: Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. En men vecht om de Jeugd, om deze zekere zedelijke beginselen in te prenten, zekere godsdienstige geloofs-waarheden in te praten, zekere goede gewoonten eigen te maken. Zo meent men dat de toekomst der Jeugd en in haar de toekomst der Mensheid het best te verzekeren. Maar als die Jeugd gaandeweg volwassen wordt, bemerkt ze, dat die beginselen onder de mensen wel beleden, die geloofs-waarheden daar wel gepredikt, die gewoonten daar wel vormelijk geëerd, maar geen van deze tot werkelijkheid, tot leven gemaakt worden. Het kind, 'dat altijd de waarheid moest spreken', raakt verdwaald in de politiek der wereldwijsheid. Eerst al in zijn eigen huis, waar het oordeel over anderen zo gans verschillend is, naarmate die anderen afwezig of aanwezig zijn; daarna in 't maatschappelijk leven, waar 'zaken' en 'carrière' haar eigen zedelijke eisen stellen; eindelijk in de staatkunde en de oorlogskunst, waar het succes vaak alleen gekocht wordt door sluwe misleiding der tegenpartij. Het kind, dat God leerde liefhebben boven alles, ook boven Mammon, ervaart al spoedig, dat zijn opvoeders dit niet zo letterlijk bedoeld hebben (...). En het kind, dat reeds verder was dan 't opzeggen, het napraten van woordenbraafheid en woordenvroomheid, dat zich reeds enige goede gewoonten had eigen gemaakt, de gewoonte bijvoorbeeld om de minste te zijn, wordt later door baatzucht en heerszucht kalmpjes geëxploiteerd. De wereld der volwassenen, ook die der kerkelijken, blijkt hem een wedstrijd om de meeste te worden (...). Men brengt het kind groot voor een wereld, die er niet is. Men rust het toe met neigingen, die - als ze zich ontwikkelen - zijn leven tot een moordende worsteling maken. Men maakt het klaar voor een samenleving, die het zal uitstoten of verteren" (Schoolmeester-pedagoog Jan Ligthart in het tijdschrift School en Leven 1912, p. 1-2).

Wat bedoelt Ligthart hier? Ben je het met hem eens? En heeft zijn analyse ook betrekking op de huidige situatie?

(4) Onze samenleving kent een toenemende criminaliteit en normvervaging. Het antwoord van de politiek is een nieuw beschavingsoffensief: kinderen en jongeren moeten weer normen en waarden bijgebracht worden. Ligt hier inderdaad een taak voor pedagogen en onderwijskundigen, voor opvoeders en onderwijzers?

(5) In hoeverre zouden christen-pedagogen een eigen antwoord moeten hebben op deze vragen? In welk opzicht werpt de traditie van de christelijke pedagogiek een ander licht op de zaak?

Studiemateriaal

J.M. Praamsma, Pedagogische vernieuwing in eigen kring, Opmerkingen bij de gereformeerde pedagogiek van Jan Waterink, in: H. van Crombrugge en W.A.J. Meijer (red), Pedagogiek en traditie, opvoeding en religie, Leuven 2004.

J.M. Praamsma, Teveel van het goede, De dubbele moraal van een overgepedagogiseerde samenleving, in: Pedagogiek, Wetenschappelijk forum voor opvoeding, onderwijs en vorming, jg. 22, nr. 1, p. 4-8, Assen 2002.

J.M. Praamsma, Algemene vorming in een gebroken wereld, Het milieuprobleem als pedagogisch vraagstuk, in: B.A.M. van der Rijt, J.M.H. Sterken en I.I. van Veldhuizen, Promotieonderzoek aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen: Entrée assortie, ISOR Utrecht 1995.